

BUYRAK TOSHLARI

Xolmatov Sherzod

Raxmonov Baxrom

ANNOTATSIYA: Ushbu tezisda buyraktosh kasalligi haqida umumiy ma'lumotlarni ta'rifi bilan ta'minlaydi. Ushbu kasallikning sabablari, belgilari va davolash usullari ko'rib chiqiladi. Ko'p sababli muammolar ko'rsatkichlar bilan birga tasvir etilgan va kasallikni davolashda ko'proq ma'lumot olishga imkoniyat yaratilgan. Tezis, buyraktosh kasalligi bilan bog'liq tibbiy yordamga ega bo'lgan kishilarga yo'naltirilgan.

KALIT SO'ZLAR: Nephrolithiasis, buyraktosh o'sishi, buyrak toshlarining o'sishi, buyraktosh jarohati, kasallikning sabablari, kasallik belgilari.

Buyraktosh kasalligi, hayotimizda ko'p sababli muammolardan biri bo'lib, uning turlari va belgilari haqida juda keng ma'lumot mavjud. Shuningdek, uni davolash usullari ham ko'pdir. Quyidagi insho, buyraktosh kasalligi haqida umumiy ma'lumotni ta'rifi bilan beradi:

Bu dunyoda insoniyatni qisqartirish mumkin, ammo ko'p kishi buyraktosh kasalligining muammolari bilan uchrashadi. Bu kasallik, buyrak ichidagi toshlarning o'sishiga olib keladigan holatdir. Sabablari o'zgaruvchan suv tashqari, tuzli ovqatlar, genetik xususiyatlar va boshqa o'zgaruvchan omillar bo'lishi mumkin. Kasallikning belgilari ham ko'pdir. Og'ir og'riq, qon qanishi, va o'tkir qo'shni, shunchaki, buyrakda yonma-yon toshlarning jadvallanishi kabi. Bunday holatda, insonda o'zgartirilishi kerak bo'lgan harakat qilish kerak.

Buyraktosh kasalligi, nefrolitiaz — buyrak va siydik yo'llarida tosh (konkrement) hosil bo'lishi bilan kechadigan kasallik. Bir yoki ikki tomonlama bo'ladi. Birlalarga nisbatan kattalar orasida ko'proq uchraydi. Organizmda vitaminlar yetishmasligi, kamqonlik, oqsillar tanqisligi, me'daichak kasalliklari, qalqonsimon bez yonidagi bezchalar faoliyatining kuchayishi, piyelonefrit, buyrakdan siydik oqimi qiyinlik bilan o'tadigan boshqa kasalliklar oqibatida moddalar almashinuvini buzilishi sabab bo'ladi. Irsiy omillarning ham ahamiyati bor. Kasallik asosida oqsil o'laksasi atrofida siydikda qiyin eriydigan tuz kristallari yopishib, mikrolitlar hosil qilishi yotadi; ular astasekin kattalashib, toshlarga aylanadi (mas, urat kislotasi tuzlaridan uratlari, kalsiy oksalatdan esa oksalat toshlari va h. k.).

Tosh o'lchamlari kattalasha borib, buyrak kosachasi yoki jomiga tiqilib, siydik dimlanishi ro'y berganda, o'ziga xos klinik manzara kuzatiladi. Belning o'ng yoki chap tarafida qattiq sanchiq paydo bo'lib (qarang Buyrak sanchigi), u jinsiy a'zolarga, sonning old yuzasiga tarqaladi. Sanchiq bir necha minutdan bir necha soatgacha davom etadi. Ba'zan og'riq suyet bo'lib, jismoniy ish qilganda, sakraganda, transport silkitganida, tosh joyidan siljib, siydik nayiga yoki qovuqqa o'tganida og'riq kuchayishi va bunda mikrogematuriya makrogematuriyaga aylanishi mumkin. Bolalar serharxasha bo'lib, bezovtalanadi, qorni yoki kindik atrofini ko'rsatib, chinqirib yig'laydi, siydikda leykotsit va eritrotsitlar bo'ladi. Ultratovush (UTT) yoki rentgen tekshiruvlariga asoslanib tashhis qo'yiladi. Toshning o'lchami siydik nayidan chiqarilish darajasida bo'lsa, uni erituvchi dorilar, giyoxdar va parhez yordamida davolanadi. Litotriptor yordamida toshni maydalab, siydik yo'llaridan chiqarib yuborish tobora ko'p qo'llanilmoqda. Zaruriy hollarda jarrohlik usulida tosh buyrakdan olib tashlanadi.

Davolash usullari esa turli ko'rsatkichlar bo'lishi mumkin. Bir qancha kishilarda, shifokorlar, dori olishni taklif qilishadi. Bu jarohatlar, buyraktosh kasalligining o'sishini kamaytirish va yuqori barqarorlikka erishish uchun qo'llaniladi. Bu kasallik, hayotimizni shakl olishi mumkin. Ammo, ilmiy tajribalar va to'g'ri davolash usullari bilan, bu muammolarni hal qilish mumkin. Amaldagi dasturlar, o'z ichiga olgan holatlarda, davolashni ta'minlaydi. Shuningdek, insonlar buyraktosh kasalligini oldini oladigan taomlarni, suv ichish rejimini va shifoxonlar bilan muloqot qilishadi. Shuningdek, insonlar bu kasallikni oldini oladigan davolash vositalarini o'rganishadi va kasallik haqida ko'proq ma'lumotga ega bo'lishadi. Bu esa, kasallikni davolashda muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi.

Buyraktosh kasalligi, buyrak ichidagi toshlarning o'sishiga olib keladigan jarohatdir. Ushbu kasallik ko'p sabablarga bog'liq bo'lib, uning sabablari o'zgaruvchan suv tashqari, tuzli ovqatlar, genetik xususiyatlar va boshqa o'zgaruvchan omillar bo'lishi mumkin. Kasallikning belgilari og'ir og'riq, qon qanishi, va o'tkir qo'shni kabi xronik holatlar hisoblanadi. Davolash usullari esa shifokorlar tomonidan muddatli dori terapiyasi va ushbu kasallikka o'zgartirishchi xavfsiz o'tkir xususiyatlarga ega taomlar kabi ko'rsatkichlardan iborat. Bu xulosa, buyraktosh kasalligi haqida umumiy tushunchalarni va uni davolash usullarini ta'rifi bilan ta'minlaydi.

So'nggi yillarda buyrak kasalligi bilan og'riq odamlar soni aniq ko'paydi. Ulardan biri toshlarning shakllanishi. Buyrak toshlarining shakllanishiga noto'g'ri ovqatlanish - yog'li va arziyas oziq-ovqatlarni, masalan, fastfud yoki chipslarni haddan tashqari iste'mol qilish, shuningdek, harakatsiz turmush tarzi ta'sir qiladi degan faraz mavjud. Bu omillar nafaqat ichki organlarga, balki insonning vazniga ham salbiy ta'sir qiladi.

Buyrak toshlarining sabablari

Buyrakda tosh paydo bo'lishining asosiy sabablari quyidagilardir: siydik tarkibining o'zgarishi, bu ishlatiladigan suv sifatiga ta'sir qiladi, irsiy moyillik, buyrak rivojlanishidagi nuqsonlar, siydik yo'llarining torayishi, issiq iqlim, qoida tariqasida: ko'proq suyuqlik iste'mol qilinadi va tez-tez terlash paydo bo'ladi. Bundan tashqari, infeksiya buyraklar yoki siydik pufagiga kirishi mumkin. Rentgen tekshiruvi buyrak va siydik yo'llarida toshlarni aniqlashda etakchi o'rinni egallaydi.

Eng keng tarqalgan usul - oddiy urografiya. Uning yordami bilan siz toshning o'lchamini va shaklini, shuningdek, taxminan uning lokalizatsiyasini aniqlashingiz mumkin.

Oddiy urogramma ikkala tomondan buyraklar va siydik yo'llarining butun maydonini qamrab olishi kerak. Siydik chiqarish yo'llarining umumiy tasvirini ko'rib chiqqandan so'ng, ekskretor urografiya qilish kerak. Ekskretor urografiya sizga buyraklarning anatomik va funktsional holatini aniqlashga, tosh bo'shlig'ining turini va toshning lokalizatsiyasini aniqlashga imkon beradi. Buyrak toshlarini tashxislashning muhim usuli tomografiya bo'lib, buyrak toshini o't pufagidagi toshlardan va siydik tizimi bilan bog'liq bo'lmagan boshqa soyalardan farqlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B. Aminov, T. Tilavov, O. Mavlonov. Odam va uning salomatligi. Toshkent. 2010.

2. Sh.M. Qirg'izov, A.S. G'ofurov Buyrak-tosh kasalligida magnitlangan suvdan foydalanish. International scientific-online conference on Innovation in the modern education system Part 2. 2021. 175-177 b.
3. I.R. Asqarov Sirli tabobat. Toshkent. 2021. 93-99 b.
4. Al-Tawheed AR, Al-Awadi KA, Kehinde EO, Abdul-Halim H, Hanafi AM, Ali Y. Treatment of calculi in kidneys with congenital anomalies: an assessment of the efficacy of lithotripsy. Urol Res. 2006;34(5):291-298.
5. Ferraro PM, Taylor EN, Eisner BH, et al. History of kidney stones and the risk of coronary heart disease. JAMA. 2013;310(4):408-415.